

PAGO

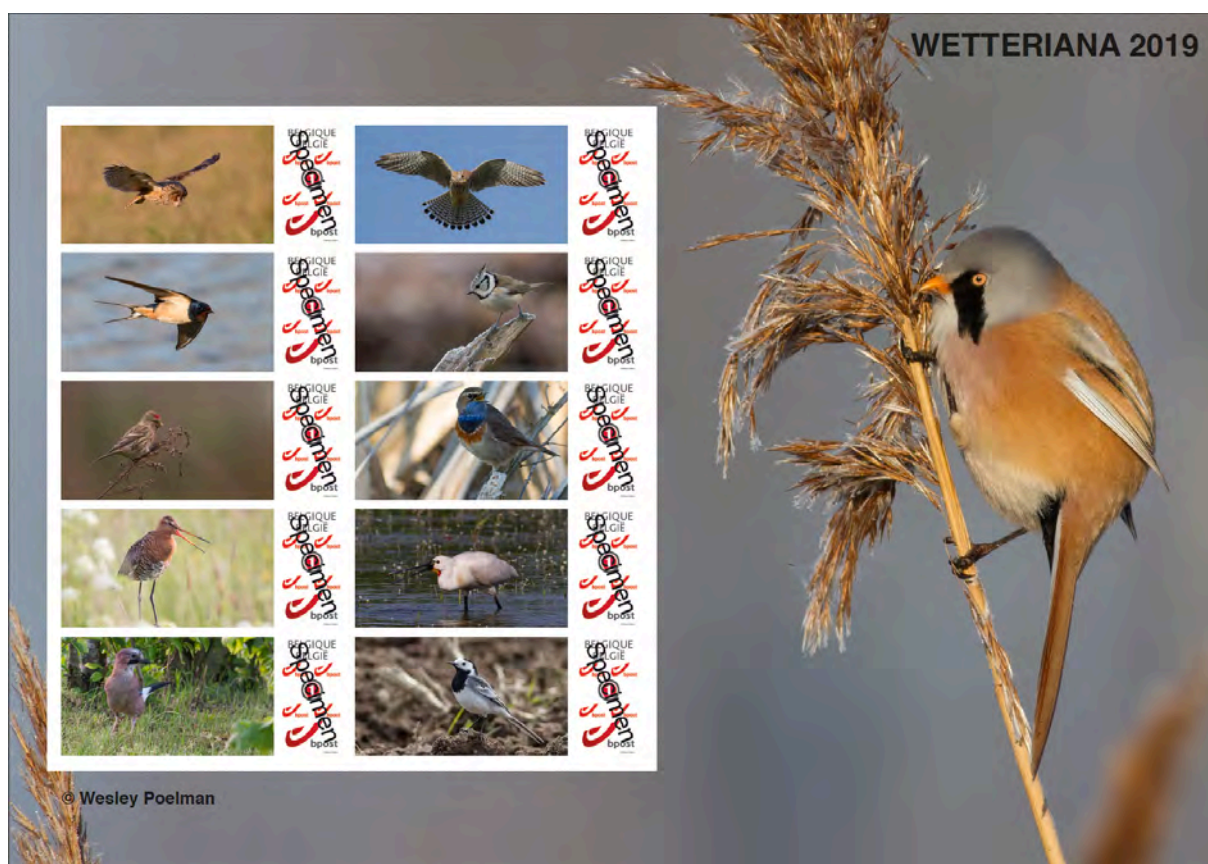
Nederlands contactorgaan van de Duitse Philatelistische Arbeitsgemeinschaft Ornithologie (PAGO) met een bijdrage uit België. Contactpersonen: Gerard Kolman en Peter van Nies. Eerstgenoemde int de contributie van de Nederlandse (en Belgische) leden en verzamelt materiaal voor dit contactblad. Tel. 0486-473868. E-mail: gajkolman@home.nl.

Website van de PAGO (Peter van Nies) <http://www.pag-o.de/nl/>

Contactbrief 110 (juni 2019)

Rondzending

Rondzending VRO26 heeft flink wat vertraging (meer dan een maand) opgelopen omdat een van onze leden een verkeerde postcode heeft gebruikt en niet de goede volgorde heeft aangehouden. Wilt u altijd de volgende op de lijst informeren dat u van plan bent een zending te sturen en antwoord afwachten!!! Alleen maar schrijven dat u de zending verstuurt is niet genoeg, want de persoon kan op vakantie zijn of niet in staat zijn de zending te ontvangen. Neem dan de daaropvolgende naam op de lijst. Bewaar ook altijd de gegevens als u met DHL verstuurt – dan is het gemakkelijk om de zending te volgen. Deze gegevens staan op de computer als u deze zending heeft aangeboden aan een DHL-punt. Als een zending zoekraakt hebt u altijd het zendingnummer bij de hand. Bij voorbaat dank.

Postzegelvelletje met 10 (+1) vogels, uitgegeven t.g.v. WETTERIANA 2019 – regionale tentoonstelling in Wetteren (15-16 juni 2019) waar verschillende leden van de PAGO in de organisatie zaten en deelgenomen hebben.

Uitnodiging voor de PAGO- nedbe.- najaarsbijeenkomst

Zaterdag 12 oktober 2019
10.00 – 16.00 uur
VRC Zundert, Luitertweg 36a, Zundert

Zoals bekend, zoeken we naar een andere opzet van onze bijeenkomsten. Omdat het voor alle PAGO-leden openstaande meerdaagse Jahrestreffen steeds in het voorjaar plaatsvindt, zal onze jaarlijkse bijeenkomst voortaan in het najaar vallen, in een nieuwe vorm: Naast een samenkomst in de ochtend vindt er, na de lunch, een vogelexcursie in de omgeving plaats.

De eerste samenkomst in een nieuwe vorm vindt plaats in het vogelrevalidatiecentrum in Zundert.

Hoe ziet het programma voor deze dag er uit?

10.00 uur Opening, mededelingen, ingekomen stukken.

Nieuws, mededelingen en wetenswaardigheden vanuit de aanwezige leden
Korte terugblik op het Jahrestreffen Stedten
Afspraken voor de volgende herfstbijeenkomst
(plaats, datum, onderwerpen)

11.00 uur Filatelistisch/ thematisch gedeelte met

- Gelegenheid voor ruilen en bijpraten
Neem vooral eigen ruilmateriaal en wensenlijst mee
- Wellicht zijn er leden die iets willen vertellen/ laten zien over een filatelistisch/thematisch onderwerp?

Opmerking

We mogen een uitnodiging ophangen voor bezoekers van het VRC:

Belangstellende (vogel)postzegelverzamelaars zijn welkom tussen 11.00 – 12.30 uur om kennis te maken met onze groep en het aanwezige ruilmateriaal.

Er is mogelijk ook een voorbeeld van een tentoonstellingsverzameling aanwezig.

12.30 uur Lunch in de benedenzaal of op het terras

Geef aub. voor 5 oktober aan Hans van der Sanden de bestelling door via email ahsanden@hetnet.nl of telefonisch via 076-5878432.

Soep tomaten-groente- champignon- kerrie- ui of courgette euro 3,00

Bruine broodjes ham of kaas euro 2,75

Koffie- thee- melk- karnemelk- jus d'orange

Voor onderweg koffiekoek- appelflap of iets anders lekkers euro 2,50

N.B. Alles wordt persoonlijk aan de bar afgerekend

13.30 uur Vertrek per auto naar het excursieterrein, De Pannenhoef

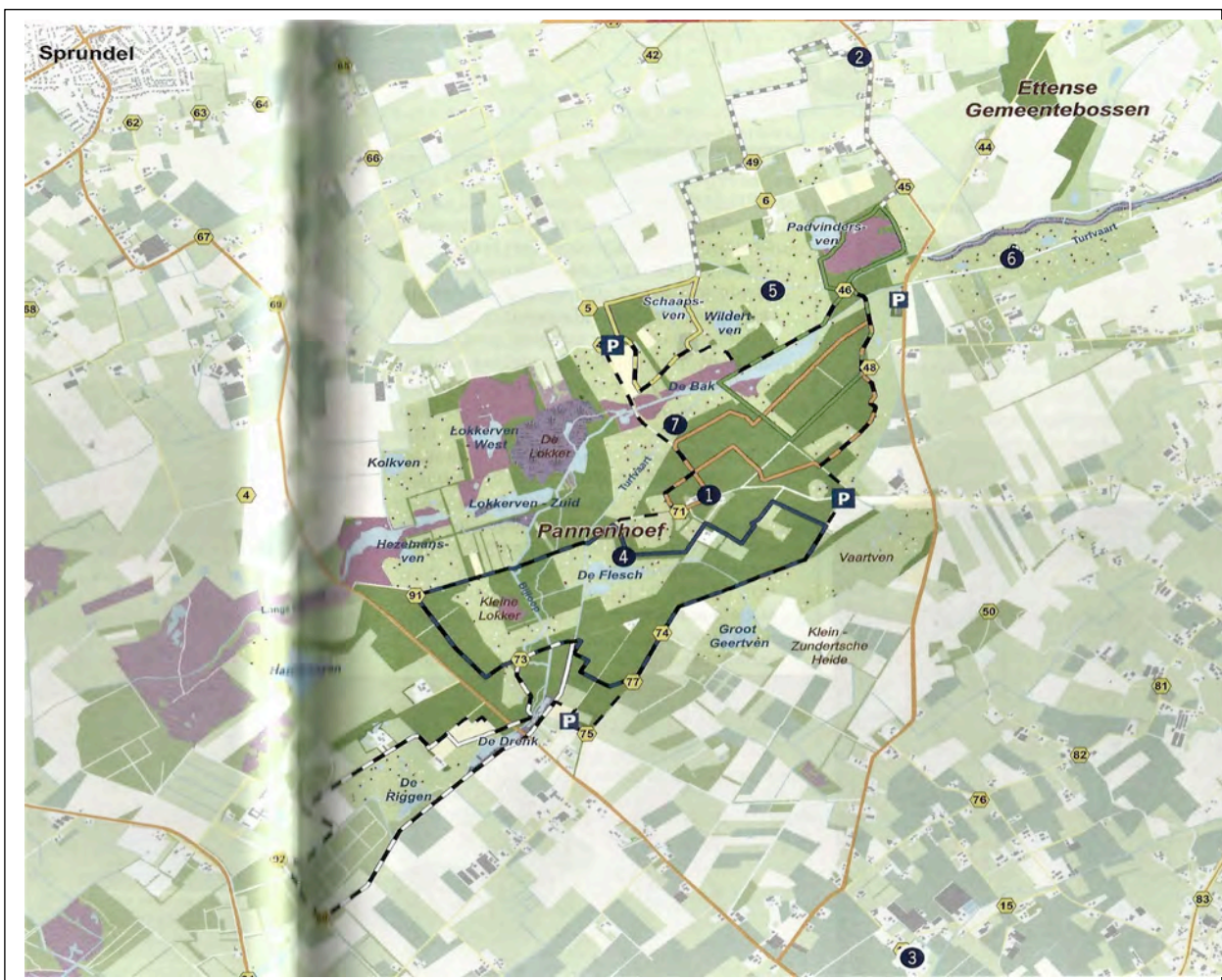
We rijden graag met zo weinig mogelijk auto's!

lets meer over het te bezoeken gebied De Pannenhoef, 650 ha. groot

Het tot op de zandige bodem afgegraven hoogveengebied werd heide, na 1800 omgevormd tot cultuurland en dennenbos en het gebied werd ontwaterd. Toen Brabants Landschap in 1970 de Pannenhoef kocht was er nog 100 ha 'woeste grond' over. Herstelwerkzaamheden bestonden uit verschralen van de grond, elf verdwenen vennen uitgraven, de Bijloop terugleggen in de oude bedding, voedselrijk water van de agrarische gronden buiten de deur houden, dennenbossen omvormen tot gemengd bos en op enkele plaatsen begrazing door Schotse Hooglanders.

Wat is er te zien in herfst/winter?

Boomklever, Boomkruiper, Buizerd, Havik, Groene Specht, Grote Bonte Specht, Kleine Bonte Specht, Klapekster, Goudhaan, Roerdomp, Krakeend, Vink e.a.

Alternatieve suggestie voor een middagje Zundert

Wandeling door de tuin van het vogelasiel

Vincent van Gogh huis, Markt 26-27, Zundert: 12-17 u. entree euro 6,50, museumjaarkaart gratis

Het Jahrestreffen in Stedten, 16-19 mei 2019

Het Jahrestreffen vond dit jaar plaats in das Land von Stein und Wein, Seegebiet Mansfelder Land. Tevoren bekijken we of we geschikt ruilmateriaal hebben en stellen we een lijst op van wat er nog mist voor een goed Exponat. Ook wordt informatie verzameld over de omgeving: bezienswaardigheden, de voorkomende vogels enz. En dan vangt de lange reis aan. Het warme welkom van diegenen van onze PAGO-vrienden die al aanwezig zijn, doet ons snel de vermoeidheid van de reis vergeten. Het Treffen kan beginnen!

Tijdens het welkomstdiner worden informaties uitgewisseld over de mogelijkheden in de omgeving en wat echt moet worden bezocht.

Juist om die reden zijn er deelnemers, waaronder wij, die of tevoren of na afloop nog wat blijven... om de wijde omgeving beter te leren kennen. Zo komt Duitsland ons steeds wat nader.

Op 17 mei, na het ontbijt, met de groep op pad voor het ornithologisch gedeelte van het Treffen: we rijden naar de Geiseltalsee. Dit is het grootste kunstmatige meer in Duitsland, als overblijfsel van bruinkoolwinning. Ieder kan op zijn gemak genieten van de rijkdom aan vogels en planten. Onder de deelnemers zijn genoeg deskundigen die wat meer kunnen vertellen over de omgeving, de planten en de vogels. Zo wordt ieder weer wat wijzer. Het hoogtepunt van deze excursie? De Bijeneters! Een grote groep heeft zijn jachtterrein net over de heuvels. Ze vliegen af en aan en laten zich goed en langdurig bekijken. De 'tropische' kleuren ontlokken veel Oh's en Ah's en hun 'gezing' zal niemand meer vergeten.

In de middag is er ruimte voor het thematisch- filatelistisch onderdeel: een gesprek over het experiment van 2-bladzijden mini-exponaat over een tevoren vastgesteld thema. De uitgestalde voorbeelden bieden daartoe stof genoeg. Conclusie: uitdagend, vraagt behoorlijk wat tijd en inzet. Doorgaan!

18 mei bezoeken we o.l.v. de Nabu-gids dhr.Schulze, de Salziger See. Het daar heersende mini-klimaat, is goed voor zuidelijke soorten, te danken aan de droge omgeving en de hogere temperaturen. Op de zuidhellingen konden wijngaarden worden aangelegd. Ook zien we daar abrikozen- en kersbomen. Vanuit de jachthut kunnen de populaties wasbeer, vos en wild zwijn onder controle worden gehouden. Zodoende hebben o.a. de vogels meer kans. Voor de vleermuizen, w.o. de kleine hoefijzerneus, is er in/aan een hoge toren nest-/slaapgelegenheid aangebracht. De gids vertelt over het project waarbij de trekroutes van de populatie Bijeneters hier, in Portugal en Bulgarije worden onderzocht, o.a. met behulp van zendertjes. De verrassing van deze ornithologische tocht? De Draaihals, die zich luid roepend, vlakbij, langdurig laat bekijken. Niet alle vogels laten zich zo gemakkelijk horen of zien. Maar dat is juist de charme van het vogelen.... Een soort jagen.

In de middag is er weinig ruimte voor het thematisch-filatelistisch onderdeel, omdat voor de jaarvergadering ook de nodige tijd moet worden ingeruimd. In de avond kunnen we genieten van de films die Peter Oelke maakte tijdens eerdere Treffens. We zijn nu al benieuwd naar de film die we volgend jaar te zien zullen krijgen.....

Tijdens de Treffen-dagen is er deze keer niet veel tijd voor "Tausch", maar voor "Plausch" is altijd tijd te vinden. Zo spijkeren we onze kennis over filatelistische en thematische zaken weer wat bij door te luisteren naar de meer ervarenen.

En dan is het op 19 mei tijd voor het afscheid, na het ontbijt. Er wordt geknuffeld, er worden handen geschud, men wenst elkaar een goede reis... met een welgemeend 'tot het volgend Jahrestreffen' zwaaien we elkaar uit. Nog een klein jaar wachten en we zien elkaar in 2020 in Seeheim weer.

Vooraf: We mogen niet vergeten de organisatoren van dit Jahrestreffen te bedanken voor hun inspanningen.

Nederland weidevogelland?

Nog niet zo lang geleden was Nederland het weidevogelland. Nu verdwijnt de ene na de andere weidevogelsoort uit onze weiden.

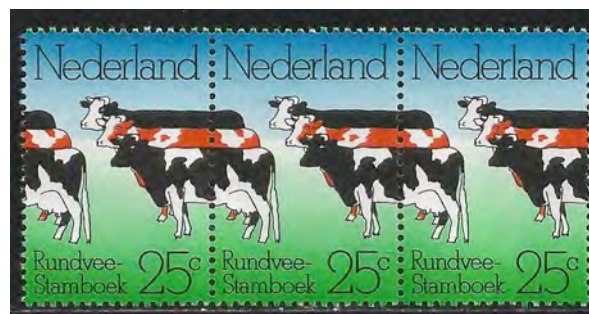

Waar je ook stond, overal hoorde je weidevogels en zag je bloemen, kruiden en insecten. Maar vanaf de jaren zestig is men begonnen de voedselproductie op te voeren. Dat werd met kennis van zaken aangepakt.

(1)

Ruilverkavelingen, meer bemesting en verlaging van het grondwaterpeil (1) waren de gevolgen. De opbrengst per hectare steeg geweldig (2). Maar vooral de weidevogels waren het slachtoffer. Waar het vroeger wemelde van het leven, was het - toen het broedseizoen

(2)

2019 begon- op veel plaatsen akelig stil. Beschermingsmaatregelen helpen, maar belangrijker is het dat boeren en tuinders meewerken het tij te keren. Dat kan door anders te maaien, minder kunstmest en pesticiden te gebruiken en legsels en kuikens te beschermen.

(4)

(3)

(5)

Philatelistische Arbeitsgemeinschaft Ornithologie

De gevolgen van de ruilverkavelingen, overbemesting, het gebruik van pesticiden en de verlaging van het grondwaterpeil zijn na een halve eeuw duidelijk zichtbaar. Populatiedalingen van meer dan 95 procent zijn geen uitzondering. In 1950 waren er nog 1 miljoen Veldleeuweriken, *Alauda arvensis* (3), nu nog zo'n 35.000. Soorten als de Kemphaan, *Calidris pugnax*, Watersnip, *Gallinago*

(6)

gallinago (5), en Zomertaling, *Spatula querquedula* (4), dreigen uit Nederland te verdwijnen. Ook de populatie van onze nationale vogel, de Grutto, *Limosa limosa*, staat onder zware druk. Het minder slechte nieuws is dat van sommige soorten zoals de Tureluur, *Tringa totanus* (6), en de Slobeend, *Spatula clypeata* (7), de aantallen lijken te stabiliseren.

(7)

Is het erg dat weidevogels verdwijnen?

Weidevogels komen oorspronkelijk uit andere biotopen zoals hoogvenen, natte heide, kuststreken en moerassen. Nederland is een weidevogelland geworden doordat we het landschap zo hebben gemaakt dat weidevogels het hier goed toeven vonden. Weidevogels horen dus wel bij ons polderlandschap en onze ontginningsgeschiedenis. Daarom is het verlies van weidevogels zo pijnlijk. Een reden genoeg om weidevogels te willen behouden voor de toekomst

Het probleem is dat de Nederlandse weilanden in de afgelopen vijftig jaar sterk zijn veranderd. Om te beginnen verschillen weidevogels in hun voorkeur voor broedplaatsen. De ene soort houdt van drassige grond, andere van ruige pollen. Deze variatie is echter op veel plaatsen verdwenen. De huidige weilanden lijken op biljardlakens. Dat maakt het lastig een geschikte broedplaats te vinden.

(8)

Een ander knelpunt is dat boeren -om genoeg te kunnen verdienen- het grondwaterpeil (8) op hun percelen laag moeten houden en vroeg moeten bemesten en maaien. Daardoor ligt er een dikke grasmat tegen de tijd dat de weidevogelkuikens tussen eind april en half mei uit het ei komen. De weidevogelkuikens (nestvlieders) komen daar moeilijk doorheen. Bovendien hebben de kuikens steeds minder te eten. Bloemen en kruiden (9) gedijen niet op droge

overbemeste weilanden waardoor ook insecten wegblijven. En insecten (eiwitrijk voedsel) (10) is juist wat kuikens in grote hoeveelheden moeten eten. Een Gruttokuiken (11) eet duizenden insecten per dag. Daarbij komt ook nog het gevaar van het vroeg maaien. Het is dus duidelijk waarom veel kuikens het stadium waarin ze kunnen vliegen niet bereiken.

(9)

(10)

(11)

Is er nog hoop voor de Nederlandse weidevogels? Het bundelen van krachten op grote schaal is wel een voorwaarde. Een nieuw deltaplan voor biodiversiteit. Maar een goed weidevogelbeheer is een moeilijke opgave. Veel omstandigheden moeten tegelijk op orde zijn. Zoals een open landschap zodat roofdieren minder kans hebben. Een soortenrijke vegetatie met veel insecten. Een hoog waterpeil. Een schrale bodem en late maaidata om de kuikens veilig te laten opgroeien. Er mag niets fout gaan, want weidevogels zijn plaatstrouw. Als je ze eenmaal kwijt bent komen ze niet snel terug.

Philatelistische Arbeitsgemeinschaft Ornithologie

In reservaten wordt aan alle voorwaarden voor een goed beheer zo goed mogelijk voldaan. Hier zijn dan ook nog vitale populaties te vinden. Maar 80% van alle weidevogels o.a. Kievit (12) broedt buiten de reservaten en dus moet daar ook iets gebeuren. Door in gebieden grenzend aan reservaten de natuur meer ruimte te geven kunnen weidevogels voor Nederland behouden blijven. Veel boeren hebben hart voor de natuur, maar ze kunnen zich moeilijk onttrekken aan de wetten van de intensieve productielandbouw tegen wereldmarktprijzen. Dat maakt het lastig om in een doorsnee bedrijf effectief weidevogelbeheer te voeren, ook al zijn er subsidies beschikbaar. Sinds enige tijd wordt de roep om maatregelen ter voorkoming van grondpredatie van weidevogels steeds luider. Doel de

(12)

predatie door vos (13), das, bunzing, hond en kat (14) voorkomen door middel van

(14)

schrikdraadinstallaties. Hierdoor zou de reproductie van weidevogels kunnen toenemen. Door de vrijwillige weidevogelbescherming werden er in Brabant in 2018 in totaal 4.478 legsels beschermd met medewerking van boeren op het boerenland. Het uitkomstpercentage lag op 73,1%. Toch leeft ook onder boeren steeds breder het gevoel dat er met de moderne landbouw grenzen zijn overschreden.

(13)

Hans van der Sanden

Kemphanen

Nationale Tentoonstelling Gouda 2019

Van 18 t/m 20 april 2019 vond in Gouda de Nationale Tentoonstelling plaats. Hieraan werd door een drietal PAGO-leden deelgenomen in een wedstrijdklasse en door één lid in de propagandaklasse. De resultaten die werden behaald zijn als volgt:

Resultaten Nationale Tentoonstelling GOUDA op 18, 19 en 20 april 2019				
<i>Inzender</i>	<i>Naam van de verzameling</i>	<i>Klasse</i>	<i>Punten</i>	<i>Bekroning</i>
<i>Categorie 1</i>				
Koenraad Bracke	<i>Uilen</i>	MAX	78	GZ
Roger van Laere	<i>Atlantic Puffin: Icon of the Isle of Lundy</i>	THEM	75	GZ
Tom Loorij	<i>Birds in nature, from endangered to protected</i>	THEM	85	GVZ
<i>Categorie 2</i>				
Koenraad Bracke	<i>De natuyrelijcke veranderinghe van Johannes Goedaert</i>	THEM 1K	81	VZ
Tom Loorij	<i>The stork, full of nature and symbolism</i>	OK	82	VZ
<i>Propagandaklasse</i>				
Hans van Apeldoorn	<i>Loketstroken, een impressie</i>	PROP	--	--

Het was prachtig weer en veel potentiële bezoekers hebben er, denk ik, voor gekozen om bij nader inzien toch maar naar het strand te gaan; jammer voor degenen die hun collectie tentoonstelden. Er waren hele mooie verzamelingen bij, kijk maar eens naar de lijst van bekroningen in het blad Filatelie. Zoals gebruikelijk waren de meningen over de toegekende punten verdeeld. Veel inzenders waren (dik) tevreden met de aan hen toegekende punten, maar er waren er ook die niet de waardering hebben gekregen waarop ze gerekend hadden. Maar zo werkt dat nu eenmaal; jureren is mensenwerk en blijft daardoor altijd arbitrair. Daarnaast kun je je natuurlijk afvragen of de verwachtingen van sommige inzenders niet te hoog gespannen waren...

Er zou trouwens wel wat voor te zeggen zijn als het definitieve puntenaantal pas vastgesteld werd na dat het jurygesprek had plaatsgevonden, maar dat levert nogal wat organisatorische problemen op; ik vrees dus dat het er wel nooit van zal komen.

Peter van Nies

Regionale tentoonstelling WETTERIANA 2019

Deelnemen in Nederland – het resultaat blijft voor veel Belgen een loterij, zoals nog maar eens bleek in Gouda. In gesprekken achteraf bleek dat het toch niet helemaal is zoals hierboven beschreven door Peter, maar toch wil ik in dit nummer nog geen polemieken starten vooraleer ik het volledige plaatje heb (dat mij beloofd werd na een gesprek met Peter in Wetteren).

Ook op WETTERIANA 2019 (15 en 16 juni) in Wetteren was het mooi weer, maar dat belette veel bezoekers niet om deze tentoonstelling te bezoeken. De 4 andere regionale tentoonstellingen in Wetteren halen met veel moeite een 100-tal tentoonstellingsvlakken (of minder), maar hier waren meer dan 250 tentoonstellingsvlakken opgesteld. Bij de deelnemers was het merendeel lid van de organiserende vereniging THEMAPHILA, maar daar zaten ook heel wat leden van de PAGO tussen. Dat kan ook niet anders met een organisatie die voor meer dan de helft uit leden van de PAGO bestaat. Behalve het grote aantal vogelverzamelingen in het salon waren er ook een aantal nieuwe vogelverzamelingen te zien, meestal eenvlakverzamelingen (thematische en open filatelie).

Thematische filatelie

Kristien Baert	<i>Maria, een vrouw die tot de verbeelding spreekt</i>	82	V
Roger Van Laere	<i>Atlantic Puffin: Icon of the Isle of Lundy</i>	80	V

Eenkader (thematische filatelie)

Niko Van Wassenhove	<i>Wielewalen</i>	74	Z
Niko Van Wassenhove	<i>Arendstempels op voorlopers</i>	-	
Niko Van Wassenhove	<i>Sierlijke elementen – Sierlijke zwanen met filatelistische elementen</i>	-	
Niko Van Wassenhove	<i>De Andescondor</i>	80	V
Koenraad Bracke	<i>De natuurlijke veranderinghe van Johannes Goedaert</i>	82	V
Danny De Smedt	<i>De (Vlaamse) gaai en zijn familie</i>	71	Z
Kristien Baert	<i>De pauw</i>	74	Z

Postgeschiedenis

Patrick Ghysels	<i>Postgeschiedenis van Maldegem</i>	68	ZB
-----------------	--------------------------------------	----	----

Eenkader (open filatelie)

Peter van Nies	<i>Pica pica – een vloek of een zegen?</i>	90	G
Koenraad Bracke	<i>De magie van de sneeuwuil</i>	90	G
Koenraad Bracke	<i>De paardentram</i>	85	GV

Propagandatentoonstelling “vogels”

Danny De Smedt	<i>Encyclopedie van de vogels</i>
Noël Pattyn	<i>Roofvogels – Elegante jagers uit de lucht</i>
Niko Van Wassenhove	<i>De Slechtvalk</i>
Niko Van Wassenhove	<i>De Steenarend</i>
Patrick Ghysels	<i>N° 1 in vogelvoeding</i>
Koenraad Bracke	<i>Vogelzang... een wereld van muziek</i>
Koenraad Bracke	<i>Uilen</i>
Niko Van Wassenhove	<i>Flamingo's</i>
Niko Van Wassenhove	<i>De Familie Ruigpoothoenders</i>
Niko Van Wassenhove	<i>De Valkerij</i>
Niko Van Wassenhove	<i>Sternen</i>
Peter van Nies	<i>Elstern, schwarzweiss aber farbenreich</i>
Danny De Smedt	<i>BIRDPEX in Philately</i>

Koenraad Bracke

De Bijeneter (*Merops apiaster*)

Het Jahrestreffen 2019 werd gehouden in Stedten in de Duitse bondsstaat Saksen-Anhalt. Deze locatie was speciaal gekozen vanwege de daar al jaren broedende Bijeneters (1). De klimaatverandering, de opwarming van de aarde dus, heeft er voor gezorgd dat de verspreidingsgrens van, onder andere, deze prachtige soort steeds verder naar het noorden is opgeschoven. Het was natuurlijk wel even spannend of we er te zien zouden krijgen want, zoals dat in Nederland wel gebeurt, hun aanwezigheid is (nog) niet echt voorspelbaar. Maar we hadden geluk! Al bij het hotel werden de eerste overvliegende exemplaren gesignaleerd, herkend aan hun typische geluid: "rollend en fluitend "pruuu, pruuu", met variaties" aldus Vogelbescherming Nederland.

Afb. 1

Afb. 2

Een kleurrijke verschijning

Het lijkt wel haast een tropische vogel, zo bont als de Bijeneter gekleurd is! Een roodbruine tot goudkleurige rug, blauwe onderzijde en staart en een heldergele keel (2). De relatief lange, neerwaarts gebogen snavel gaat over in een zwarte oogstreep (3). Hierdoor ziet zijn kopje er een beetje boefachtig uit, en voor zijn prooien is hij dat ook wel.

Afb. 3

Afb. 4

Tijdens de vlucht vallen de zwarte achterrand van de vleugels en de twee middelste, verlengde staartpennen op (4). Zo gracieus als hij in de lucht is, zo onhandig is hij aan land vanwege zijn korte pootjes. Van snavelpunt tot staartpunt is hij ongeveer 28 cm lang, iets groter dus dan een merel. Tussen mannetje en vrouwtje is geen enkel kleurverschil te bekennen maar jonge vogels zien er wat val er uit (5 *misdruk: de donkerbruine kleur ontbreekt. De zegel vermeldt "Merops superciliosus" (= blauwwangbijeneter) maar dat klopt niet, het is echt wel de "Merops apiaster"*).

Afb. 5

Afb. 6

Wat eet hij zoal

De vraag stellen is de vraag beantwoorden. In zijn Latijnse naam zien we de 'api' van 'bij', Duitstaligen noemen hem *Bienenfresser* (6) en de Engelsen *Bee-eater*. De Fransen noemen hem *Guêpier* (7 *misdruk: de rode en gele kleur ontbreken*) waarin we het woord 'guêpe' terugvinden wat 'wesp' betekent. Inderdaad bij, en met name de Honingbij "*Apis mellifera*" (8: *op de zegel staat de onjuiste benaming "Apis mellifica"*). Het scheelt maar twee letters, maar het is een homeopathisch geneesmiddel), en hommels (9) en alles wat daar op lijkt, zoals wespen (10) en horzels, hebben zijn voorkeur maar kevers, libellen en vlinders lust hij ook.

Afb. 7

Afb. 8

Afb. 9

Afb. 10

Afb. 11

Afb. 13

Afb. 12

Afb. 14

Grote, meestal angeldragende insecten dus (11), die hij op een typische manier weet te verschalken. Zittend op een uitkijkpost -een tak, telegraafdraad of iets dergelijks- wacht hij tot er een insect voorbij komt vliegen om die dan, in een behendige, zwaluwachtige vlucht te vangen (12: de zegel vermeldt “les Martins-pêcheurs” (=Isvogels) maar dat is onjuist.

Bijeneters horen, net als de Isvogels, tot de orde “Scharrelaarvogels”, maar ze vormen een eigen familie). Zijn uitstekende gezichtsvermogen komt hem daarbij goed van pas. Heeft hij er eenmaal een in zijn snavel (een kans van één op drie), dan gaat hij weer zitten (13) en mept zijn prooi een aantal malen tegen de tak met de bedoeling dat die zijn angel en gif kwijtraakt. Tijdens deze actie houdt hij zijn ogen gesloten om te voorkomen dat er gif in terecht zou komen. Daarna gooit hij hem omhoog (14), vangt hem weer op met de kop naar voren en verslindt hem vervolgens. Als hij misgrijpt en het insect op de grond valt, zal hij het daar overigens laten liggen, want een

Bijeneter eet niet van de grond.

Dat hij niet bepaald geliefd is bij imkers, moge wel duidelijk zijn...

Zeldzame vogel

Volgens de boekjes ligt de noordelijkste verspreidingsgrens van de Bijeneter in Midden-Frankrijk, Noord-Italië, Slowakije en Oekraïne, maar ten noorden hiervan kwamen ook wel broedgevallen voor zoals in Zuid-Duitsland,

Afb. 15

Afb. 16

Oostenrijk (15) en Zwitserland. De Bijeneter is een trekvogel (16) die in de vorige eeuw sporadisch vanuit de ten zuiden van de Sahara liggende overwinteringsgebieden (17) te ver doervloog en zo ook in ons land waargenomen werd. Het is echter niet uitgesloten dat er ook toen al een tendens was tot uitbreiding van het broedareaal naar het noorden. In onze eeuw zijn er dan in ons land bijna jaarlijks broedgevallen met in 2015 een recordaantal van 12 paar. In 2017 werden in totaal 5 nesten geteld, waarvan één in de provincie Zeeland en vier in Limburg (bron: Sovon). Voor 2018 heb ik nog geen exacte cijfers

beschikbaar, maar waarschijnlijk zijn er in dat jaar ten minste 6 broedparen succesvol tot nestelen gekomen

(bron: Werkgroep Bijeneters Nederland).

Afb. 17

De voortplanting

Bijeneters maken hun nest in steile wanden en bovendien hebben ze graag water in de buurt.

Dan kom je dus al gauw bij rivieroeveren of plassen en zandafgravingen met min of meer steile oevers. Het kunnen parkachtige omgevingen zijn, open gebieden met struikgewas of bosranden. Belangrijk is niet alleen dat er voldoende grote insecten aanwezig zijn die als voedsel dienen voor zichzelf en voor hun jongen, maar ook dat de bodem leem- of kleiachtig is omdat ze daar een voorkeur voor hebben (18). In mei keren de vogels terug naar hun broedgebied en na een dagenlang durende baltsperiode bestaat er –weer- een stevige band tussen de partners (19: *Blauwstaartbijeneter*).

Afb. 18

Afb. 19

Afb. 20

Met hun krachtige snavels graven ze een nestgang van 80cm tot wel 2 meter met aan het einde een broedkamer van 25-30 cm in doorsnee. Een stoffering vinden ze niet nodig. Met dit werkje zijn ze al gauw 2 tot 3 weken zoet. Tussen mei en juli worden de eieren gelegd. Het legsel, er is er slechts één per jaar, bestaat meestal uit 5 of 6 witte eieren die in ongeveer 3 weken door beide ouders worden uitgebreed. Ook de ouderzorg wordt netjes door beide partners gedeeld, zo'n 3 weken als ze nog in het nest zitten. Eerst in de broedkamer, maar als de

jongen wat groter zijn, ook al bij de nestingang (20: *Blauwstaartbijeneter*). Nadat de jongen zijn uitgevlogen worden ze nog gedurende 1 à 2 weken gevoerd. De prooien die worden gebracht zijn vaak, zeker in het begin, te groot zodat de jongen ze niet kunnen verwerken. De broedkamer, de nestgang en de grond voor de nestingang liggen daarom vaak bezaaid met de 'lijken' van (te) grote insecten.

Bijeneters houden wel van gezelschap en ze broeden daarom bijna altijd in kolonies (21), solitaire nesten zijn een uitzondering. Het sociale karakter komt ook tot uiting op de gemeenschappelijke slaapplekken waar ze vaak gezellig naast en tegen elkaar op een tak zitten, met hun kopjes dezelfde kant op (22). Dit gedrag wordt ook wel overdag waargenomen bij koud weer als er maar weinig vliegende insecten zijn.

Hoe ziet zijn toekomst er uit

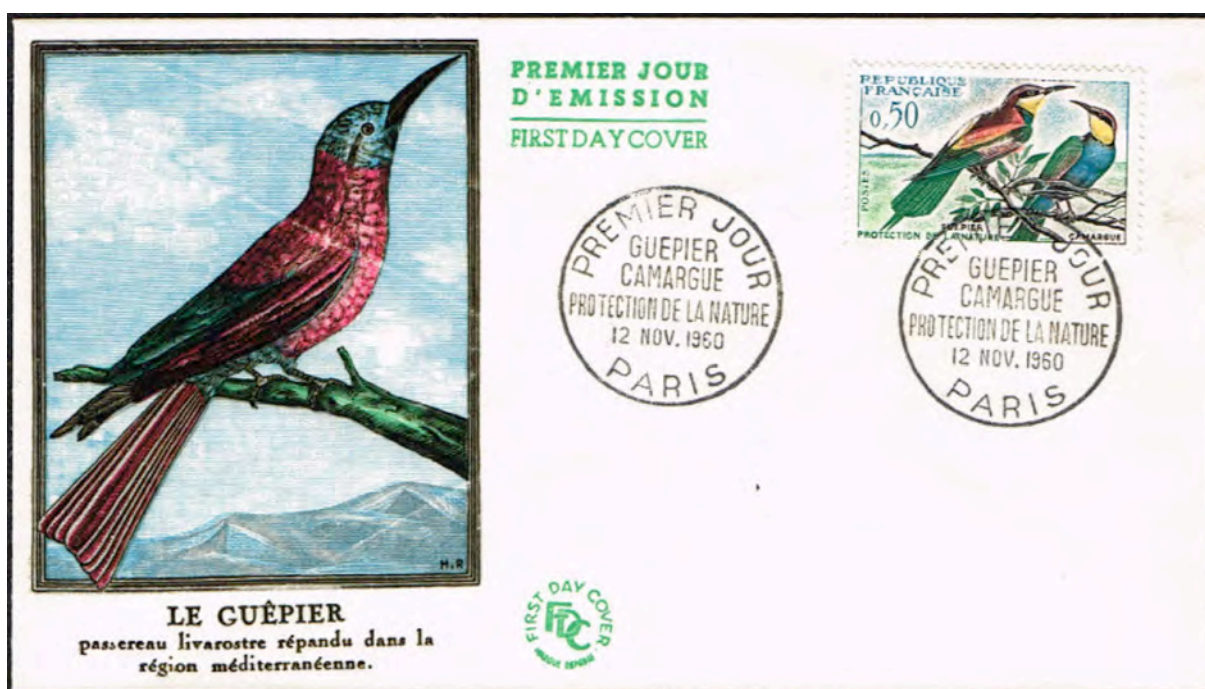
Voor de warmte minnende Bijeneter betekent de opwarming van de aarde een verbetering van de klimatologische omstandigheden niet alleen in ons land, maar ook in de ons omringende landen. Zo is bijvoorbeeld in Duitsland de populatie toegenomen van circa 350 broedparen in 2004 tot circa 2500 in 2017 (bron: Fachgruppe Bienenfresser). De trend die deze eeuw is ingezet zal zich vrijwel zeker voortzetten en wellicht kunnen we deze prachtige vogel over niet al te lange tijd overal in ons land tegenkomen.

Afb. 21

Afb. 22

FDC Frankrijk

De Gaai

Lat.: *Garrulus glandarius* D: Eichelhäher Fr: Geai des Chênes E:Jay It: Ghiandaia

Gaaien behoren tot de familie van de kraaien. De Gaai is zo groot als een Turkse tortel. Ze wegen tussen de 140 en 190 gram en hebben een spanwijdte van 52 tot 58 cm. Ze zijn grijsbruin met een roze tint, een donkere snavel, een brede zwarte snorstreep en aan de zijkanten hebben ze typische, kleine blauwe veertjes. De kruin is witachtig met kleine streepjes

en ze kunnen deze opzetten tot een kuif wanneer ze opgewonden zijn. Wanneer ze vliegen is een witte stuit duidelijk zichtbaar boven de zwarte staart. Het zijn schuwe en waakzame vogels. Het geroep komt je tegemoet, indien men in de natuur is en stappend een Gaai tegenkomt.

De vogel komt wijd verspreid voor in Europa en er bestaan een 35-tal ondersoorten. Enkel in het hoge noorden ontbreken ze en komen voor in het Oosten tot aan Japan. Zo zag ik in Cyprus de lokale ondersoort waarbij de kleuren van het hoofd duidelijk verschillen met onze Gaai. Gaaien zijn standvogels die vanaf het najaar worden aangevuld met vogels uit het Noorden of Oosten.

Vroeger werd de vogel Vlaamse Gaai genoemd. De wetenschappelijke naam *Garrulus glandarius* betekent 'voortdurend krassende eikelzoeker'. Volgens sommigen slaat 'Vlaamse' op de roodbruine kleur in het verenkleed. Het zou ontleend zijn van het Franse woord 'Flambant' wat vlammend betekent. Een andere uitleg is dat het ontstaan is uit 'in het Vlaams Gaai' daar de vogel in België eerst in Wallonië werd beschreven als *Gay* wat vrolijk of levenslustig betekent. De huidige Franse naam is *Geai des chênes* wat letterlijk vertaald *gaai van de eiken* betekent.

Een schreeuwende bosbewoner

Initieel was de Gaai een echte bosbewoner met een voorkeur van bossen met Eiken en Beuken. Tegenwoordig komt men de vogel overal tegen waar er bomen staan. Kleinere bosje en stadsparken werden overal in Europa gekoloniseerd in de 20ste eeuw.

De vogels kondigen steeds hun aanwezigheid aan met een luide karakteristieke hese schreeuw *Krèh*. Soms wordt dit snel herhaald. Dit kan een ongelooflijk kabaal worden bij het ontdekken van een natuurlijke vijand als een Havik, Marter of Uil. De Gaai kan heel wat geluiden nadoen. Zo kunnen sommige vogels de roep van de Buizerd bijna perfect nadoen.

De oude Keltische naam voor de Gaai is *schreachag choille* – wat letterlijk vertaald ‘roeper van het bos’ betekent.

In het voorjaar houden Gaaien baltsbijeekkomsten waarbij ze elkaar in groep met langzame vleugelslagen en veel geroep achtervolgen.

Het is nest is meestal goed verstopt in een boom of struik. Er worden 6-7 eieren gelegd in een relatief klein nest. Het broeden duurt 16 à 17 dagen en de jongen worden gevoed met dierlijk

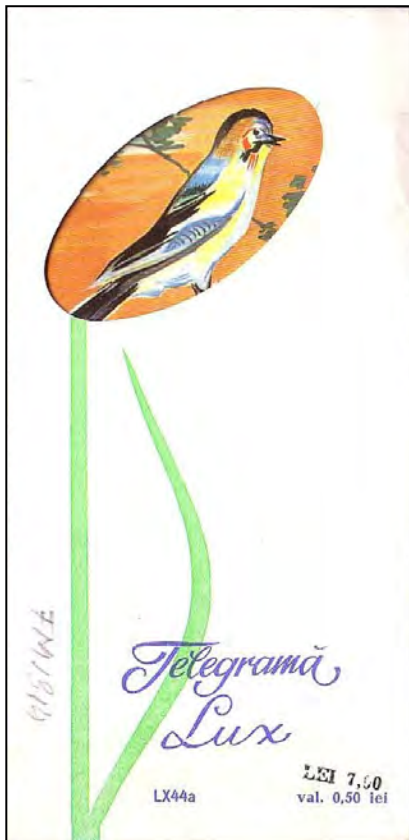
voedsel. Na een 20-tal dagen vliegen de jongen uit. Ze hebben één broedsel per jaar.

De jonge uitgevlogen vogels kunnen ten prooi vallen van Zwarte kraaien. Zelf was ik getuige in de Hospicebossen te Nazareth hoe een jonge Gaai zwaar belaagd en aangevallen werd door een groep Zwarte kraaien. Een paar dagen later vond ik de jonge vogel dood op dezelfde plaats.

Lust alles

De Gaai is een omnivoor. Als bosbewoner voeden ze zich met plantaardig voedsel zoals eikels, beukennoten, walnoten, kastanjes, bessen en vruchten, bloemknoppen en allerlei zaden. Eikels worden in de keelzak vervoerd, geweekt en elders anders terug uitgebraakt om stukgehakt en geleidelijk gegeten te worden. Jongen worden gevoed met dierlijk voedsel, want ze hebben eiwitten nodig. In het begin krijgen de jongen kleine insecten, rupsen en spinnen. Nadien krijgen ze van de ouders reptielen, kleine zoogdieren, eieren en jonge vogels. Pas uitgevolgen jongen van zangvogels worden zolang achtervolgd tot ze uitgeput zijn en een gemakkelijke prooi vormen. Als de jongen uitvliegen worden geen nesten meer geplunderd en gejaagd op jonge zangvogeltjes.

Het gegeven dat de Gaai heel wat jonge vogeltjes pakte en soms als nestplunderaar te werk gaat, gaf de vogel in het verleden een zeer negatief beeld. De vogel werd beschreven als: ‘verschrikkelijke verwoester’, “Het is een uitgemaakte zaak dat de gaai een uiterste schadelijke vogel is: hij bedrijft een nog ergere wandaden als de ekster”, “De Vlaamse Gaai is een echte roofvogel, zij spaart niets. In den broedtijd gaat zij ellendig te werk en weet de eieren en jongen, ook kleinere vogels zeer goed te vinden”. Daardoor werden Gaaien sterk vervolgd. Cijfers zijn moeilijk te vinden over de verdelging van de Gaai. Op het jachtdomein te Deulin werden tussen 1952-59 niet minder dan 450 vogels omgebracht. Te Waziry-Hodister was er in 1960 sprake van 116 gedode gaaien.

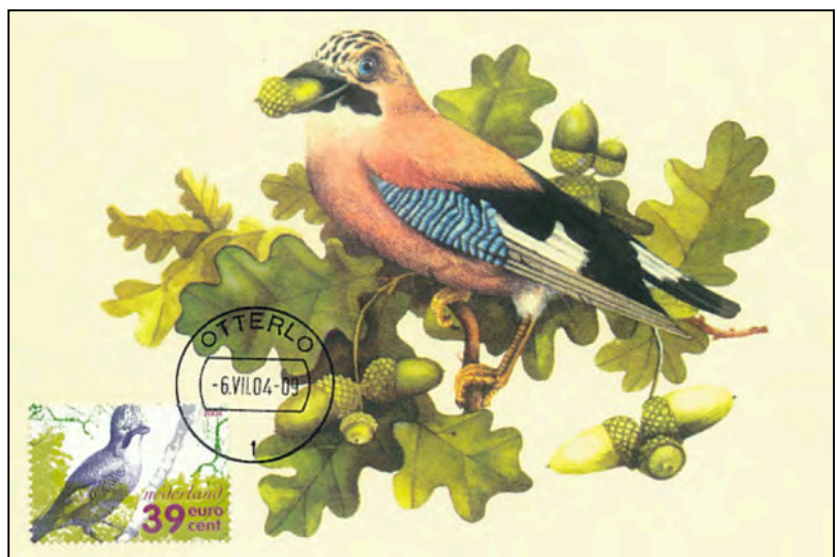
Maakt een voorraad voor de winter

Voor de winter leggen ze een voorraad aan. Men is in de herfst druk in de weer voor de voedselvoorraad om de winter door te komen. Eikels slikken ze in de krop en kunnen meerdere kilometers vervoerd worden om ergens verstopt te worden. Ook beukennotjes worden op veilige plaatsen verstopt. Vele eikels en beukennotjes worden in de winter teruggevonden, maar er blijven er ook een pak zitten in de grond of in humusrijke gronden met bladeren bedekt. Daardoor mogen we de Gaai ook als een bosbouwer beschouwen. Jonge eikjes schieten uit de grond waar geen eikenbomen voorkomen.

Verspreiding en aantallen

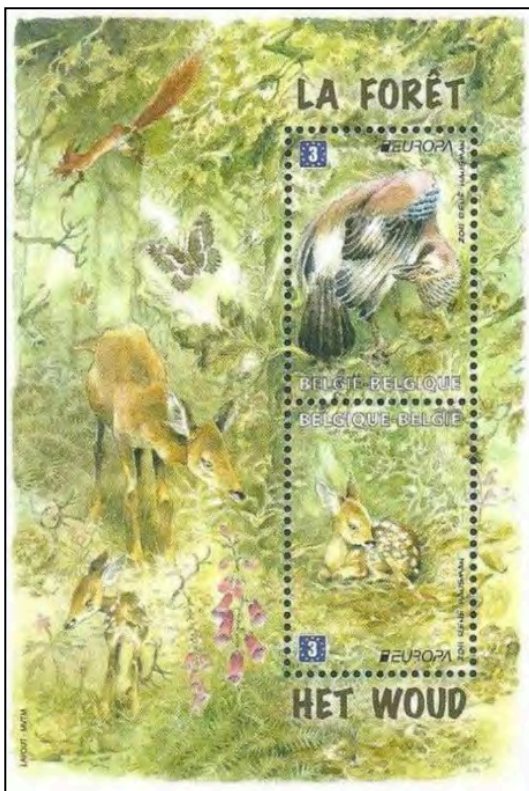
De Gaai is wijd verspreid in Europa en de algemene trend is dat de populatie stabiel blijft. In 2000 werd de populatie op minstens 6 miljoen koppels geschat met als belangrijkste landen: Frankrijk, Turkije en Rusland. In deze drie landen leven minstens een half miljoen koppels.

De gaai kwam in België in de 19de eeuw overal voor in beboste gebieden. In het eerste deel van de 20ste eeuw werden steden als Antwerpen (1925) en Brussel (1930) gekoloniseerd.

De populatie werd eind de jaren '60, begin de jaren '70 op ruim 50.000 koppels geschat. De grootste dichtheden bevonden zich in de Famenne, noordoosten van het Ardens plateau en de bosgordel van de Zuidelijke Ardennen. Ook in de Kempen en in enkele Brabantse bossen was de soort talrijk. In de westhoek en kustgebieden, waar bossen compleet ontbraken, was de soort zeer zeldzaam. Rond

2000 werd de populatie in België op 30 tot 40 duizend koppels geschat. Uit onderzoek voor de Vlaamse broedvogelatlas bleek dat het aantal koppels toenam in Zuid-West-Vlaanderen en dit door de kolonisatie van stadsparken. In gans Vlaanderen werd ten opzichte van de jaren '70 heel wat stadsparken en kleine bosjes ingenomen als broedgebied door de Gaai. In de bosrijke provincie Limburg bleef de populatie stabiel tussen de periode 1974-1985 en 1989-1992.

In de Waalse broedvogelatlas van 2010 (onderzoek 2001-2007) wordt de populatie op 29.000 koppels geschat. De vogel komt overal voor met een lagere densiteit in het westen van Henegouwen waarbij gesteld wordt dat de populatie stabiel is en blijft in de laatste tientallen jaren.

In Nederland lezen we hetzelfde verhaal. De vogel komt overal voor op uitzondering van sommige gebieden op de Waddeneilanden, noordelijke gebieden van Groningen en gebieden in Friesland

(lees: de gebieden waar simpelweg bomen ontbreken). Bij alle inventarisaties voor broedvogelatlassen, van 1973 tot 2013-2015, blijft de populatie stabiel tussen de 40.000 en 60.000 koppels.

In Duitsland bestaat de huidige populatie uit 495.000 tot 670.000 koppels en komt in volledig Duitsland voor. Men zal de vogel moeilijker vinden in de gebieden langs de Noordzee en de Baltische zee. De populatietrend van 1990 tot 2009 is stabiel.

Trek

De najaarstrek loopt van midden september tot begin november. In sommige jaren zijn er ware invasies vanuit het oosten of noorden. Dit waren de jaren 1947, 1955, 1957, 1959, 1965, 1978, 1983, 1986 en 1996 en dit als gevolg van voedselschaarste. In Nederland waren dit de jaren 1983, 1996, 2004 en 2010. Vanaf begin maart tot einde mei trekken ze terug naar het noorden.

Duitse vogels zijn standvogels, maar er zijn ringvondsten gedaan in Noord-Italië en Zuidoost-Frankrijk. In Duitsland werden in de winter geringde vogels gevangen uit Denemarken, Polen en Wit-Rusland. Sommige invasiejaren zijn duidelijk bij hervangsten van geringde vogels. Van de in totaal 55 Poolse vogels met een ring gevangen tussen 1936 en 1985 in Duitsland waren 41 van het jaar 1965.

De Gaai in de symboliek

Door zijn luide en doordringende geschreeuw als kenmerk van de vogel, heeft de Gaai zijn symboliek van boodschapper gekregen. In de middeleeuwen werd de vogel de verpersoonlijking van spot en Markolf genoemd. Voor Jacob van Maerlant (1225-1300) was de vogel zinnebeeld van spottende muzikanten en straatkunstenaars: *“Ze vertellen de hele dag fabeltjes en leugens en maken iedereen belachelijk, ridders, geestelijken, burgers, edelvrouwen, en dienaars. En maar al te vaak komt een van hen ten val als hij niet oplet wanneer hij staat te toeteren, te fluiten en kwaad te spreken en zo een gemakkelijke prooi wordt voor de sperwer uit de hel”*.

Ook is de Gaai een symbool van dwaasheid en dronkenschap door zijn sprongen en gekrijs. Dit werd uitgebeeld in het werk van Hiëronymus Bosch (1450-1516) in het drieluk *De Tuin der Lusten* dat men kan bewonderen in het Prado te Madrid.

Niko Van Wassenhove

